

hogy egy könyv jöt ki latán nyelven, mellyben az mutattatik-meg, hogy Magyarországra nézve a' ius successionale az első szülöttre nem törvényes. A' M. kir. Cancellaria ez eránt három kérdést tön az akkori kir. revisornak, Trenkának: Quis libri censor? quis auctor? quis editor? Felelet: Censor ego; auctor C. Cziráky; editor Typographia Regia Vniuersitatis. — Trenkának se baja lett; Cziráky felemelkedett. Még ezek a' hírek is rebesznek: Koháry minister; cancellarius Májláth; Almási jubilált, Vcancellarius Cziráky; Lórencz jubilált, Alagovics helyébe. Igazak e, az idő fogja kitalolni. Az igaz, hogy Gyulai Commendansnok küldetett Cseh országba. Hát a' Spanyolok és Francziák mit fognak szülni. Csekély a' reménység. Mi azonban csak folytassuk felvett tárgyunkban hivatalunk szerint édes hazánk tudományos, és erkölcsi boldogságára munkálódásunkat, — hagyjuk a' politikusokat, 's a' martialisokat haladni a' magok utjukon, jobbra balra csak elvisznek bennünket. A szegénység nálunk felette nagy: egész házak vannak kenyér nélkül, pedig nem csak zsellérek, de gazdák is; hol itt az arany üst?! Ha csak Isten, vagy csuda, vagy a' gazdagok által nem könyörül rajtok, szomorú végek, 's talán másoknak, nem messze van. Imádkozunk érettek, az isteni gondviselés meg nem szünt. Csókollak Jósi 's vagyok

igaz barátod *Guzmics*.

DR. RÉVAI SÁNDOR.

Pannonia' hegyén Martz. 3. 1823.

GARAS ISTVÁN »EMBERT-UTÁLÓ TIMON«-JA.

(Első közlemény.)

A dunamelléki református egyházkerület Ráday-könyvtárának kiegészítő részét képező kisebb terjedelmű levéltár, alapos megdézsmálása daczára,¹ még ma is sok kincset rejt magában. Innét került elő az alább bemutatandó iskola-dráma vagy inkább dialogus is, a mely a XVIII. századbéli magyar irodalom hasonló termékeinek számát egygyel gyarapítja.

Garas István »Embert-utáló Timonnak Istoriája«-ról az első emlékezést Ráday Gedeonnak Édes Gergelylyel, ezzel a nyughatatlan, bohémtermészetű, de puritán lelkű református költő-pappal folytatott levelezésében találjuk. Édes Gergely küldötte meg Rádaynak a kéziratot oly

¹ Hogy egyebet ne említsünk, mindjárt a levéltári rendezés kezdetén akadt kezünkbe egy nagyobb papirköteg ilyen felirattal: *boldogult édes atyánk poétai munkái*. De a kötegen alig egy-két oldalra terjedő Ossián-fordítás töredékén kívül más nem volt. — M. J.

czélzattal, hogy ez majd módját ejti a dialogus kinyomatásának.¹ Ráday nem is idegenkedett — bizonyos módosítások² mellett — a munka kiadásától, de szándéka nem valósult meg és az ítélete szerint is figyelemre méltó költői mű³ csak most kerül az irodalomtörténet ítélo-széke elé.

Az író személyéről, származási helyéről és idejéről, valamint életének különböző fázisairól nagyon keveset sikerült megtudnom. Színyyeivel szemben most már kétségtelenül megállapíthatjuk, hogy a »Garas« név nem álnév,⁴ hogy tulajdonosa a neves sárospataki református főiskolában tanult és a tanulói évek elvégzése után az alma-materben hivatalt is viselt: 1785-ben a poéták, 1786-ban a rhetorok praeceptor, 1790-ben contrascriba, 1791-ben senior.⁵ Hogy ezután hova s merre ragadta sorsa,

¹ »Ugy veszem észre, — írja Ráday Édes Gergelynek 1790. decz. 28-iki levelében — mintha a *Garas* Uram Timonja is nyomtatás alá volna szánva.« L. Abafi: Figyelő V. 347. l.

² »... ha ugyan tovább is az a cél, hogy kinyomattassék, nem tanácslom, hogy komédia vagy vígjáték név alatt nyomtattassék ki, mert az nem csak nem regularis komédia, de még komédia sem, hanem inkább dialogus: mert a komédia szorosabb összekötését kívánja a scénáknak, és azok az isten asszonyok is ottan, mint nem komédiához valók, szükségtelenek, és így Timont regularis theatrumon producálni soha sem lehet. Ezeket nem azért írom, hogy ez a munka ki ne nyomtattassék, hanem inkább azért, hogy komédia név alatt egy typographus sem fogja magára vállalni, félvén attól, hogy a megvevők megcsalattatásukat szemére ne hányják. Azt tanácslanám azért inkább, hogy más titulus alatt jöjjön ki: Dialogusnak úgy tartom (a melyben Timont illető némely történetek vannak leírva) méltán lehet nevezni.« Ráday u. a. levelében. És ismét É. G.-hez 1791 ápril 25-iki levelében: »Ha csakugyan *Garas* Uram azt ki akarja nyomtattatni, reménylem módját fogom találni költsége nélkül való kinyomtatásának: csak hogy némely aprólékos változásoknak szükségesképen meg kellene abban esni, nevezetesen, a hol az a leány beszél a szolgálójával, ottan némely füleket sértő terminusok meg nem maradhatnak az egyik strófában: járul még ehhez az, hogy a komédia titulusa alatt ki nem lehet adni, hanem csak *Lucianusból* vett beszélgetés követésének kell nevezni, és némely anachronismusokat (melyekre benne sok szólásformái mutatnak) megjobbitani.« L. Abafi: Figyelő V. 350. l.

³ »Azon munkába sok eleven vidám és jó scenáló (vagy a mint ott neveztetnek) fordulások vagynak.« — Ráday 1790. decz. 28-iki levele.

⁴ Színyyei idevonatkozólag (Magy. írók élete és munkái III. k. 1003. l.) a következőket írja: »*Garas*... színművet és költeményeket írt; ezekről id. Ráday Gedeon gróf Édes Gergelyhez Péczelről írt levelében emlékezik... Az irodalomban azonban mindezek nyomára nem akadtam, s az írónak keresztnevet sem ismerem. Talán álnév?« — Színyyei pontosabb utánnézés mellett könnyen megtudhatta volna az író keresztnevét is; Szombathi János »A sárospataki ref. collegiumnak rövid históriája« cz. 1827-ben megjelent műve 61-ik lapján nyilván ott van, hogy G. I. 1791-ben főiskolai senior volt. — Azt is tévesen mondja Színyyei, hogy G. »színművet és költeményeket« írt, ez félreértése Ráday szavainak, a ki É. G.-hez 1791 ápril 25-éről írt levelében ezt mondja: »ugyanazon alkalommal megküldöm a *Garas* Uram Timonját is; minthogy abból is a magyar verseket leirattam már magamnak.«

⁵ Ez adatokat Novák Lajos főiskolai közigazgató volt szives Zsoldos Benő levéltáros és Szilágyi Benő tanár urak által velem közleni.

hogy figyelemre méltó költői tehetségének adta-e más munkákban is jelét, minderről adatok hiányában nem szólhatunk. A sárospataki református főiskola régebbi anyakönyvi bejegyzései nagyon hiányosak; sem a származási hely, sem a szülők neve nem említetik a bejegyzésekkel kapcsolatban. Legfeljebb azt lehet még remélnünk, hogy a nemsokára rendezés alá kerülő főiskolai kéziratárból kerülhet elő idevonatkozólag ilyen vagy amolyan adat.

Garas Timonját nem eredeti alakjában veszi az olvasó; ezt Ráday visszaküldötte Édes Gergelynek, a ki már átdolgozta »a mennyire lehető és illő vala kipalléroznia« a kéziratot. A dialogus mely részeiben és mily részeiben történt ez a kipallérozás, nincs módunkban megállapítani. A szakaszokra osztás Ráday titkárától származik.⁶

Az Édes Gergely által kipallérozott színmű címéből világos, hogy Garas István Timon-ját a sárospataki ref. kollégiumban »közönséges nézőhelyen« 1786 április 24-én előadták és bizonyára először. Ebből következtethetjük, hogy Garas István 1786 előtt dolgozta át, vagy mondjuk jobban: travesztálta Lucianus *Timon sive Misanthropus*-át, a mely évszázadokkal előbb Shakespeare hatalmas szellemét is inspirálta. De úgy látszik, hogy előadatott Debreczenben is és pedig kétszer. Bernáth Lajos »A protestáns iskoladrámákról« cz. értekezésében⁷ Virágh Pál debreczeni diák mindenek könyve után 69 iskolai színmű címét sorolja fel, a melyeket nevezett debreczeni diák vagy olvasott, vagy színpadon látott. Kétségtelennek látszik előttem, hogy az itt 9. szám alatt »Embergyűlölés és megbánás« czímen említett iskolai színmű azonos a Garas Timon-jával, annyival inkább, mert az »és megbánás« Virágh Pál mindenek könyvében, valamint az utána következő »and. Debr. pulcra. and. 2.« jegyzetből az »and. 2.« későbbi betoldásnak látszik. A szerző ügyes verselése, melyet szinte fitogtatni látszik az egymást felváltó versformák használatában, nyelvének gördülékenysége, népies szavai és kifejezései, humora, az egy-két magyar vonatkozás beszövésekből eredő anachronismusai bizonyára megkedveltették Garas István Timon-ját és korának hasonló irányú és természetű szellemi termékei között épen nem utolsó helyet biztosítottak számára.

Módunkban állott megvizsgálni, hogy miképen követi az átdolgozó

⁶ Rádaynak É. G.-hez 1790. decz. 28-áról keltezett levele végén a következő »titkári jegyzet« olvasható: »Tisztelt Uram! az, a mit az öreg helybe nem hágy a Timonban, az az én hibám; mert komédia módon szakaszokra osztottam, holott azelőtt is dialogus képiben volt leírva.«

⁷ Protestáns Szemle 1901. évfolyam 485. l.

az eredetit, illetve annak latin fordítását.⁸ Vizsgálódásunk eredményéről e helyen bővebben szólni feleslegesnek tartjuk. Elég annyit mondanunk, hogy Garas nem követi szolgálai módon Lucianust, hanem szellemét megértve, a görög író elmés prózáját úgy önti magyar versekbe, hogy szégyenkezés nélkül kérheti legalább a futólagos emlékezést irodalomtörténetünk részéről.

Még csak annyit említünk meg, hogy a Ráday által kifogásolt helyeket az ő átdolgozásában közöljük. Ez az átdolgozás csak az első színi első jelenése végéig, Timon első monológjáig terjed, a mely részben tényleg egy-két helyen olyan kitételrel találkozunk, a mely fűlsértő, s a melyről az a véleményünk, hogy nem is Garastól származik, hanem a sokszor dévaj Édes Gergelytől, a ki bizonyára nem ismerte Lucianus dialogusainak alább jelzett kiadását, melynek címlapján ez olvasható: praeterea alii venustiores istorum in locum substituti, qui christianis auribus sunt indigni.

EMBERT UTÁLO

TIMONNAK ISTORIAJA,

MELYET

BESZÉDBELI VIG JÁTÉKBAN ELŐ ADOTT ÉS A
SÁROS PATAKI REFOR. COLLEGIUMBAN EL IS MONDATTATOTT
KÖZÖNSÉGES NÉZŐ HELYEN

GARAS ISTVÁNY
AKKORI POETÁK TANITOJA

1786-BAN, 24. ÁPR.

MOSTAN PEDIG A MENNYIRE LEHETŐ ÉS ILLÓ VALA, KI PAL-
LÉROZVÁN KI BOCSÁTOTT

ÉDES GERGELY.

⁸ *Luciani Samosatensis Dialogi selectiores.* etc. Cum conversione vulgata et dispositione rhetorica in margine... Latinis versibus tractata a Joanne Sambuco Tirnaviensi Pannonio. — Argentorati apud Paulum et Philippum Cephalaeos Fratres. 1554. — A Ráday-könyvtár példánya. — A címlapon áll még Heyden Sebaldnak az olvasóhoz intézett kis verse:

Qui non Graeca simul iungit documenta Latinis
Is vere docti nomen habere nequit.
Ergo puer parvo coëmas hunc aere libellum:
Quo bene percepto, tum quoque Graeca scies.

JÁDZÓ SZEMÉLYEK.

Timon.	A hír.
Leány, Timon szeretője. ¹	Koldus.
Sári, ennek szolgálója. ²	Utas
Jupiter.	Gnató.
Mercurius.	Filiades.
Ceres.	Demeas prókátor.
Juno.	Két zsidó.
Pallas.	Trasikles philosophus.
Themis.	Blamseás.
Nemesis.	Várasí lakosok.
Plutus.	A szegénység.

A Játék Magyar Elő beszédje.

A pihenés után minthogy jobban lobban
 A vér: a Virtus-is ki tettzik nagyobbban.
 Mint a pihent vitéz a hartzon erősebb
 Úgy a dolgot üző elme tehetősebb.
 Hartzra Achilles is gyorsabban ugratott
 Egy királyi szűztől hogy el sirattatott.
 A szántók s az igás ökrök ha pihennek,
 Azután munkára mind könnyebben mennek.
 Ha a szántó földet néha pihentetik,
 Termékenyebb leszén, a mikor be vetik.
 Mi is, kik szüntelen egyébkor tanulunk,
 A tanulás után gyakran meglustulunk.
 Azért szoktuk néha elménk pihentetni,
 És ily szép tavasszal gondunkat szüntetni,
 Hogy annál könnyebben viseljük munkánkat,
 Ha egy kis játékkal ujítjuk Musánkat.
 Azért míg előre egy szépet ígérünk,
 Kedves Halgatóink, tsendességet kérünk.
 Egy Görög Dús, Timon, majd elsőbb is mordul
 Mint koldús, e néző színben elő fordul.
 Ki, minthogy először rosszul adakozott,
 A tékozlás által el pankrotírozott.
 De viszont a midőn majd meggazdagodott,
 Még csak emberre is nézni utálkodott.
 Azért is egy bűnből esett a másikban,
 A mint meg haljátok mindjárt e játékban.

ELSŐ SZÍN.³Közbe hozott Fordulás.⁴

Egy Timonhoz készülő leány beszél az öltöztető Leánnyal.⁵

Leány.

Te Lyány! azt a Klárist add ide sietve —
 Melly jóféle gyöngyből vagyon készítettve⁶
 Apró gyémántokkal el elegyítettve
 Két arany-karika közé helyeztetve.

¹ Rádaynál: Galátea.

² Rádaynál: Dorkás.

³ Rádaynál: Első rész.

⁴ Rádaynál: Első jelenés.

⁵ Rádaynál a leány: Galátea, a szolgáló: Dorkás.

⁶ Rádaynál: Mely jó féle gyöngyel van öszve fűzetve.

Kössed a nyakamra hamar, de okossan —
Egy kicsint tágítsd-meg, mert így van szorossan.
Ostoba! — már igen tág — s áll így tsúfossan —
Most jól van! tsak kösd meg rósára bokrossan.

Pirosítsd meg ebből mind a két ortzámat,
Tedd fel a fejembe már a bóbitámat,
Szedjed hamar tsinos ránczokra szoknyámat,
A faromhoz illesd jól a bufánámat.

Sári szolgálo.

A kis Asszony készül ki lakodalmára?

Leány.

Magához engem hív Timon vatsorára¹
Hogy egynehány tsókot vessek ortzájára
Egy szegény leánynak ilyen a vására.

Az miolta neki adtam a szivemet,
Soha sem fogta meg hijába kezemet,
Jó szive megtöltte mindig erszényemet,
S ez menté meg eddig szükségtől éltemet.²

Sári szolgálo.

Kis-Asszony! Timonnál ezt most nem érheti,
Üres erszényének minden szegeleti,
Az harapását is tsak alig eheti. —

Leány.

Azt neked jó Sári, az ördög híheti.

Sári szolgálo.

El-hidgye! nékem azt olyan beszéllette,
A ki felül tudom, hogy nem filléntette.

Leány.

Hátha azt az is tsak hazug hírből vette?

Sári szolgálo.

Nem! mert mára maga kapálni bérlette.
Azt is mondta: hajdan a kamarájába
Tíz-é? húsz-é? vagyis száz vasas ládába
Mellyek egymás mellett állottak sorjába
Tsupa arany pénz volt sokféle formába.

Leány.

Az igaz! — hát ugyan hogy pankrótirozott?

Sári szolgálo.

Hogy? úgy, hogy hetekről hetekre bálozott,
Még a patkója is vólt meg-aranyozott.

¹ Rádaynál: Timonhoz, ki régen nem hívt vatsorára.

² Ez a strófa az, a melyet teljesen Ráday átdolgozásában kell közölnünk.

Leány.

Engem bolondítasz most te tsak átkozott.

Sári szolgáló.

Nem! én is láttam a kapát¹ a kezébe
Melylyel kapálni ment a néném kertébe,
Ma, hogy fel költem-volt jókor reggelébe
Egy ki tüzött hoszszú süveg volt fejébe.

A história kezdete.**I. Fordulás.**

Timon boszszankodik az ő mindenektől meg vetetett állapotján.

Jupiter! a felhőnn ki tüzes villámmal eresztgetsz
Gerjedező lángot, s rettentő menköveket szórsz!
Gyors nyilakat vallyon hajigálsz é? hiába s az Ég közt
Mennydörgő tüzeid tekeregnek semmire kellő
Morgással? — Te királyi botod vétkes szemekkel
Meg-vetik embereid, sótt mindent a mi tilalmas
Bátran meg-tésznek; a nagy bűn-tételek Égi
Boszszuló nyilaid nevetik, tartják tsak el-oltott
Füstölgő roszz gyertya-beleknek lenni; mivelhogy
Jobb karod a szentség-rontókat nem zabolázza
És megemésztő tűz-üszögöt nem ereszt az igazság —
Hátra-vetőire; tsak feketéllöt füstbe lobogtat.
Innét lett, hogy az ég-zengést majmolni szeretvén
Négy lovakon nagy réz-hidon nyargalva vitetvén
Merészlett Szalmoneus a nagy Jupiter ellen
Lángokat és fáklyákat elé készíteni bátrann,
Mellyeket, Isteni tiszteletet fent látva kívánván,
A Görögös nép közt, s Élis-város sorainn ő
Jobb kézből hajigált. De nem is tsuda, mert vagy az álom
Nyomta el a szemeid! hogy ama hamisakra ne néznél
Vagy megapadtak már azok, és nem bünteted a kik
Vétenek; avagy meg lankasztván már az öregség
S el menvén az erőd nem övedzhetd már magyarossan
A derekadra vasad, s nyilaid henye módra gyakorlod;
Másként a törvény- s hit-bontók ostoridat jól
Éreznek, mint rég amaz égi magas palotákat
Sérteni mérészlő döflős nagy erős Óriások,
S mint az özönbe merült föld-színe, midőn egyedül tsak
Pirha maradt élvén s Deukálion a nagy özöntől.
Most pedig e földönn szabadon kiki vétkezik; imé
Nincs kegyes; a vétek táplálja az emberi szivet,
Nincs hűség, a jótételnek nincs ma jutalma.
A földet végkép Asztréa no már ide hagyta;
Im ez mint másonn könyörült szív, mennyi szegényt már
Tettem gazdaggá; vették hány száz adományim
A szükség-látók! kiket im! ma szerencse vagyonnal
Téve kevélyekké, kiknek mégis csali szivek
Sok jó-tételemért, óh fájdalom! óh keserőség!
A feledékenység mély övnyébe merült már;

¹ Rádaynál: nem mert magam láttam kapát a kezébe.

Osztogató kezeink adományait a ki nem érzé
 E városba, ki az? s ki az, a ki ma vissza fizetné?
 Míg boldog voltam, s gazdag javaimba szerentsés
 Hirt, nevet és fennyen tartott dísz hordoza vállam;
 Házam is a népség tisztelte bizony vetekedve
 És kezeimhez az ő kezeit kapcsolni szerette.
 Most, hogy eme balsors vete koczkát, senki nem esmér,
 Mindenek utálnak, nints egy jó-féle barátom,
 Jól-tévő kezeim meg-telnek az illy adománnyal,
 Hogy már mindenféle szerentse javától el-esvén,
 Imhol alábbra való legyek a ki vetett ruha rántznál.
 Egy-két fillérenn munkára akárki fogadván
 A gypet, a rögöket turkálom, eröm valameddig
 Engedi, két águ kapatsokkal, s vas gerebelyel;
 Részem, mégis-lám! illy sok töredelmek utánn is
 Sokszor alig vagyon egy száraz darab árpa-kenyérben.
 Annakokáért már keresem kegyes Isteni voltod,
 És ha vagyon valamelly, leg-alább ha tsak annyi kegyelmed,
 Mint egy kis mákszem, nyujtsd óh Te Saturnusi magzat,
 S mind ezeket ha hibás szemeiddel látod az Égből
 Hirtelenül küldvén boszszuló gyors nyilaid, jer!
 S mord haragod boszszulja-meg e gonosz emberi népet.

Jupiter a Timon kiáltásánn haragra indul.

Isteni Lételemet ki ez a ki bolond panaszokkal
 Sérteni mérészlé, káromló szókat okádván
 Fertelmes szájjal? tsak ringy-rongy sunda ruhában
 Es borzas fővel? s az Eget fárasztja hatalmas
 Szó-szaporítással föld szivbe kapája tsörögvén?
 Hát így meg-vettetnek eme dörgő nagy Atyának
 Villámló kövei? hogy semmibe hajtsa vagy egy roszz
 Föld pora közt nyögvést hempergő féreg egészszén?
 Nem nagy-é hát Jupiter mint Istenek emberek Attya?
 Ot de minek késnék Jupiter le-taszítani pokolra
 Zugó fellegből sebesenn repülő nyilazattal?
 Mercurius! menny Etna hegyére sebes suhogással,
 Ott a tüzi-kementzéből mindenbe meg-edzett
 Uj köveket melegébe ragadj, s ide hordj hevenyébe;
 Mellyekkel legelőbb Timon feje-lágya lakoljon
 S hogy mi legyünk valami s mély álomtól ne nyomassunk
 Ezt érezze meg és nyelvéért élte fizessen.

II. Fordulás.

Mercurius.

Imhol Atyám, hozom a szikrázó fegyvereket már
 Etnai nagy Vulkán Úr adományi ezek;
 Illyeket a Jupiter számára, tudom, a kalapáttsa
 Még soha nem faragott. Ebbe kitette magát.
 A te kemény haragod de miért hogy el annyira gerjed?
 A Jupiter vereses két keze merre siet?
 Ménkövező jeleit vetkezd le kemény haragodnak:
 Illy dühös indulatod szünjön el, édes Atyám!
 Jól meg nézd, kit akarsz ellenség módra megölni!
 A ki talám adományt olly gyakor ízbe hozott?
 Nemde nem a nyomorult Timont akarád-e nyilakkal
 Lőni, ki szüntelenül tiszteletedre vala?

Ez, kegyes oltárodra ezer meg ezer gödölyét ölt,
Most vesztére kinek száz nyilakat köszörülsz!
Nemde sok annyi nagy érdemiért akként fizeted le
Béreit? ezt ha szegényt küldi pokolra tüzed.

Jupiter

tsak abban áll meg, hogy Timont tüzével meg ölje.

Nem lehet illy száznak meg nem büntetni keményen
Káromló szavait, ki motsokkal sérteni mérész
Minket, ez a több Isteneken mit nem fog ezentul
Vinnie végben? ki hoz majd oltárunkra sóhajtván
Tömjént és szép szót? s ki kiált Jupitert segedelmül?
Hogyha marad kiki büntetlen, ki bolond lotsogással
Nagy Jupitert mocskolja? De miért szünnek köveim már
Timonnak gonosz agyvelejét szét verni tüzekkel?

Valamelly nem ismért Istenné közben jár a szegény Timonért.

Égi fegyverrel kit akarsz megölni
Jupiter? s fénylő veres tüzekkel
Fellegid dörgő nyilakat botsátván
Kit fenyegetnek?

Tán ama Timont? Atya! jobb-karodnak
Fegyverit szüntesd, s tüzelő szivednek
Bánatit tiltsd meg s könyörülve nézzél
A nyomorúltra.

Nem szidá várát ez az Isteneknek
S nem hozott téged soha leg nagyobbnak
Lenni kétségben, se le nem gyalázta
Isteni voltod.

Sőt könyörgően az Eget hasíttya
Jupiter! — még sok nyomorúlt ügyének,
Mellybe sinlődik, soha nem hozál még
Szép segedelmet.

Rakd le már mérgit tüzesült szivednek
Ölni illy hosszas rabotával egyszer
Már elég; illő, szabadítsd meg a sok
Roszsz Haza Tagtól.

Jól tudod, melly sok bika-vért fel-áldott
Bársony oltárod küszöbén; tehát illy
Sok kegyes tettit Kegyes Égi Bíró
Nem fizeted meg?

Junó, esedezik Timonért.

Óh minden Mennyenn s földön lakozó seregeknek
Minden karjaival bíró fejedelme, Királya
S Istene! Felséges Jupiter! Tellyes hatalommal
Végbe vihettsz mindent, valamit te magadba előre
Fel tettél; haragos fáklóját a te karodnak
Rettegi minden test. Mikoron bömbölve dörögnek
Ménköveid s lánggal lobogó villámokat adnak
A kerek ég boltján tüzeid; vallyon ki lehetne

A ki tagadhatná Jupitert egy Egi Királynak?
 Arra bizony méltán busúlt haragodba ki sütnéd
 Ordító nyilaid fényes szikráit: azomba
 Hányhoz voltál már kegyelemmel, már ki Tenéked
 Orrod alá borsot tört, óh hány ezreket el nem
 Sülyesztett haragod, kik méltók voltak arra
 Hogy kezeid Pluto poklos várába taszítsák.
 Mert irgalmad nagy, könyörűlsz Te az emberi Renden
 Bár meg bosszszantson, s néhányszor becstelenítsen
 Tégedet irgalmas szívvel bíró Fejedelmét.
 Most pedig olly szörnyű méreggel forr az epéje
 E máskor szívét könnyen lágyítani tudó nagy
 Istennek, mérges szívében annyira dül-fül,
 Hogy dörgő köveit ropogó markába szorítván
 Már tüzesenn ragyogó szikrázást tésznek az Égenn
 Már ágyúja ropog, tsikorog felhős palotája,
 Ing a föld, haragod minden reszketve tsódálja,
 Vég pusztulását s veszedelmét várja fejére.

A mikor a Titán ezer ujjú ördögi fattya
 Égeon, száz-száz kősziklát tsapdosa hozzád
 Így fel nem forrott véred, soha nem vala illyen
 Rettentős ortzád. De tegyük fel, hogy vala; úgy de
 Ó szemben szállott Jupiterrel; akarta levetni
 A Mennyből; haragod méltán gerjedhete hát rá.

A nyomorult Timon tsak szóval vétkeze; mégis
 Sokkal rettenetesb tüzeket készűlsz hajigálni
 Ellene. Óh lágyítsd mérgét szivednek iránta
 Én édes Férjem! méltónak is őtet egészszen
 Nem látom pokolig sujtó haragodra: meg esne
 A földön minden lakozóknak, hogyha reájok
 Mindjárt menköveket szórnál, mihelyest valamítskét
 A feledékenység, a sok terhes nyomorúság
 Szájokból kifatsart, úgy élni tsak egy se maradna.

Pallás esedezik.

Édes Atyám szüntesd haragod Timonra, ne büntesd:
 Már is elég nyomorult élte, homályba borult
 Lásd meg igasságát, panaszának mindenik ágát
 Meg fontold okosan, velle ne bánj szorossan.
 Vélle ne szállj perben; mert nem kapsz egyet ezerben
 Hogy soha bünt ne tegyen s élte hibás ne legyen.
 Hogy valamely szókkal kissebbségedre valókkal
 Vélled szemben szállt, s nyelve hibázni talált,
 Nem tsuda! mert tódult rá sok baj s abba bolondult
 Fővel jár, kesereg, két szeme tseppje pereg.
 A kikkel jól tett, kiket ő mindenben segített
 Fel se veszik bajait, tsak nevetik jajjait.
 Pénzei mig pengtek, arany és sok ezüstjei tsengtek
 Sok tsókolta kezét, tőlle ki szánja rezét.
 A kit pénzével hajdon s táplált kenyerevel,
 Tőlle ki el szálladott, és neki hátat adott.
 Mindenek érzették jóságát: észre vehették
 Mindeneken könyörült, senki baján nem örült.
 Mindenek utálják: valakik szemközbe találják
 Gúnyolják, nevetik, rá szemeket se vetik.
 Nints oka hát nézzed, hogy terhét rajta tetézzed,
 Hogy dördíttse kezed rájalobogva tüzed,

Sőt inkább szíved könnyörüljön rajta ; Te hived !
 Légyen igaz szerelem benned iránta velem.
 Hány száz tsordákat, vágott számodra gulyákat ?
 Még is ez a jutalom ; élete gond, siralom.
 Klastromot épített nekem is, melyben telepített
 A tanulásra szegényt, köz, nemes Uri legényt.
 Miglen Aténébenn seregem ragyogott erejébenn
 A kebelébe vevé, s paplanos ágyba tevé.
 Volt Mézténásom, házánál volt lakozásom,
 A tudományt nevelé. Ifjaimat legelé.
 Hát haragos szíved enyhítsd, és menköves íved
 Kérlek rája ne süsd, a pokolig le ne üsd.

Esedekei valamelly Istenné Thémis.

Óh dítő Úr, a ki ülsz a szép Egekenn
 S hatalommal regnálsz földön s Tengerekenn,
 Ropogó karodnak tüze miért dörög ?
 Rettenetes szavad óh mire mennydörög ?
 Timomnak nem olyan igen nagy véttsége
 Hogy őt el süllyeszszé nyilad dühössége,
 Nem hozta kétségben ő Istenségedet,
 Sőt inkább isméri s kéri Felségedet
 Hogy meg szánván szegény sorsát valahára
 Derüljön napjának rá fényes sugára.
 Ne légyen annak is a lába-kaptzája
 A ki az előtt volt ő neki szolgája.
 Szegénynek egyedül tsak ez a hibája,
 Hogy illetlen szókból áll estantiája.
 De mihellyt szemessen ezt is meg vizsgálod
 Megengedhetőnek vétségét találod.
 Attól félt, hogy ha szép szóval esedezik,
 Hozzá segedelmed még el nem érkezik.
 Nyoltz esztendeje már, miolta könnyörög,
 Mégis menkövező karod rá mennydörög ;
 Száját haszontalan szókkal fárasztotta,
 Mert azokat addig füled nem hallotta.
 Nem tsuda hát, ha ki fakadott sokára,
 Magad attál neki okot e hibára.
 Azért haragodat illó enyhíteni,
 Ha el nem akarod idegeníteni
 Magadtól egészszen az esedezőket,
 Könyörgésekben meg kell halgatni őket.
 Ha megnehezited rajtok ostorodat,
 A mikoron várják a Te áldásodat,
 Úgy felette igen kevés találkozik,
 A ki Jupiternek tulkokkal áldozik.
 És ha azok lésznek méltók haragodra,
 Kik tömjént s bikákat visznek oltárodra,
 Senki sem tiszteli úgy a te nevedet,
 Mivel méltatlannak itél rá tégedet.

Nemesis bosszú-állás Istene esedezik.

Óh Jupiter ki vagy e világ Birája,
 Mikoron fellobban haragod szikrája,
 Csikorog az egek fényes palotája,
 Ing a gömbölyű föld forgó karikája.

- De ropogó bombád tsak arra puskázik,
 A ki tetemessen ellened hibázik,
 A kiben a kevély dőlyfösség pompázik,
 Kiben mindenféle gonoszság tanyázik.
- Azokra nem rázod tüzes ostorodat,
 A kik gyakorlották a te oltárodát,
 Sőt inkább ezekkel közlöd jószágodat,
 Mert nem is érdemlik szörnyű haragodat.
- Igazságod nem is hozza azt magával,
 Hogy azokat ölnéd meg kezed nyilával,
 Ha néha voltak is valamely hibával,
 Ez meg nem egyezne a Biró páltzával.
- A Biró páltzája azokat bünteti,
 Kiknek bolondsága a törvényt meg veti;
 Ki parantsolatod meg tartja s szereti,
 Annak érdemeit jutalom követi.
- A szegény Timonra mégis mennykövekkel
 Villogtatod karod tsillámló tüzekkel,
 Ah, kérlek ne bánj így a jó emberekkel,
 Ne számláld egy sorba a hitlenekkel.
- Te néked ő sok szép templomot épített,
 Oltárodra sok száz barmokat készített,
 Adakozó keze sok szegényt segített,
 Soha egy embert is meg nem keserített.
- De őtet tsufolják, nevetik mindenek,
 Azok a kik tőlle sok jókat vettek.
 Most háládatlanok s olyan szemtelenek,
 Hogy bajába még csak rá se tekintenek.
- E nem elég; te is már készülsz reája,
 Már fel vagy vonva jobb kezed dárdája,
 Már kinyílt számára a pokolnak szája,
 Hogy legyen nyomorúlt iszonyú prédája.
- Hol van az igazság mérő serpenyője?
 Sír a Jupiteri névnek tisztelője,
 Nevet s uralkodik e világ seprője,
 Erre nem fűv mérges haragod szellője.
- Hát a jóért nem kell soha jót fizetni?
 A virtust nem szokta jutalom követni?
 Mi okonn kell tehát tégedet szeretni?
 Ha te nem tudsz semmit, hanem tsak büntetni.
- Én inkább királyi páltzámat le vetem,
 Mert az ilyen dolgot éppen nem nézhetem;
 A jókat illendő jókkal kísértetem,
 A rosszakat méltóképpen meg-büntettem.
- Vagy hát hivatalom tovább nem folytatom,
 Vagy tőled ez egybenn én meg hallgattatom,
 Hogy Timont az égig felmagasztalhatom,
 S minden gyülölőit földig alázhatom.

Jupiter az esedezőkhöz Timonért.

Hát az a Timon ez, ki minket szeretett?
 S oltárunkra sok száz barmokat öletett?

Junó.

Az, de mégis, látod a porba ültetett
 Réá gyámoltalan szegénység vettetett.

Jupiter.

A kapára szegényt hát mi szoritotta?

Pallás.

Ez, hogy a vagyonyját mindennek osztotta,
S az Hazafiaiit pénzzel ő tartotta.

Themis.

A szives barátság végre megrontotta,
Mert sokan ő hozzá tsak azért jártanak,
Mig élés házai meg töltve voltak,
Hogy tőlle mindenkor valamit vártanak,
A kik már most még tsak reá sem hajtanak.
A mig zsiros füsttel füstölt a konyhája,
Egy *Úra bátyja* volt, más volt *kész szolgája*,
Ugy ki sipoltatott minden vagyunkája,
Hogy alig maradott a testi ruhája.

Valamelly Isten Asszony az Esedezők közt.

Bé zárva kezei soha nem valának,
Vége hossza nem volt sok ajándékának,
Nem tudta körülte hogy Hollók állnának,
Mellyek tőle mindig valamit várnának.
Egy szóval koldussá tette a szeretet,
A mellyel mindenek aránt viseltetett,
Mivel szoros markú soha nem lehetett,
Prédává jószága azért tétetett.

Jupiter.

Már tsak könyörülök rajta érettetek,
Mennykövet reája no már nem pergetek,
Noha még mostan is szinte ugy reszketek,
Ugy meg bosszantott ez a ti emberetek.

Juno.

De nem elég leszsz, még tsak meg nem büntetni

Pallás.

Ebből a gubából le kell vetkeztetni.

Themis.

Aranyos ruhákba testét öltöztetni.

Nemezis.

Hajdani sorsába vissza helyeztetni.

Jupiter.

Ez is meg fog lenni, nyilván meg látjátok,
Kedvet talált nálam az estantiátok,
Szivemet egészszen hozzá hajtottátok,
Jó hogy virtussait elé számláltátok.

II. Fordulás.

Jupiter.

Merkurius Fiam készülj hamarjába.
 Eredgy a gazdagság aranyos várába,
 Onnan ide Plutust hívd kutya futtába,
 Jó tsomó aranyat hozzon a markába.

MÁSODIK SZIN.

III. Fordulás.

Merkurius Plutust hívja Timonhoz.

Sárga értzekkel karikázva járó
 Drága gyöngyöknek kapitánnya! Báró
 Plutus! öltözzél szaporán ruhába
 Most tafotába.
 Egy rakás Császár aranyat kezedbe,
 Vönn; ezüst lántzot szuszakolj sebedbe,
 Általam hirül ezt adatja
 E gyerek apja.

Plutus.

Meg vagyon? — Vallyon tselekedni véllem
 Mit fog?

Merkurius.

ijj! tsak jőj hamar, elbeszéllem
 A menés közben; lehetetlen álnom
 S úgy perorálnom.
 Esméred Timont? Oda fogsz ma menni,
 Nálla állandó leszel és pihenni
 Fogsz; — kapájáért aranyat kezébe
 Adsz, tenyerébe.

IV. Fordulás.

Merkurius Jupiterhez.

Égi fő Szultány! Az arany találó
 Gyöngy s ezüst kristály palotába háló
 Plutus el jött már Eged ép egébe
 Széked elébe.

V. Fordulás.

*Jupiter és Plutus.**Jupiter.*

Hát hol vagy aranyim sáfára! Kasznárom!
 Érkezésed régtől fogva alig várom.

Plutus.

Itt állok előtted; Hová fogsz küldeni?
 Kinek tárházába kell kintset gyűjteni?

Jupiter.

Egy jó féle ember lakik Aténében,
Ahoz kell tenéked menni hevenyében,
Nézzed amott kapál a Hümettus¹ alatt
Éhen, még ma nem volt szájába egy falat.

Plutus.

Timon az! Jupiter! én ahoz nem megyek;
Ő nem méltó arra, hogy vele jót tegyek.

Jupiter.

Miokon nem akarsz Plutus oda menni,
De én parantsolom, meg kell annak lenni.

Plutus.

Hajdan már ő nála laktam egy tsatában,
Annyi pénzt tepertem kintstartó Házában,
A mennyi csillaggal ragyog az ég boltja,
Mikor a nap égő lámpását eloltja.
Mennyi fővény van a tenger fenekében,
Annyi arany volt már az ő erszényében,
De füstnek ereszté azt dölfös pompája,
Minek menne Plutus tehát ő hozzája?

Jupiter.

Az ő költségének volt talám mértéke,
Ha még akkor olyan bőven volt érteke.

Plutus.

Volt, de meg kellett volna azt gondolni
Neki, hogy a pénznek könnyű eloszolni;
Ha valaki hozzá ment, azt vendéglette,
Mindaddig, míg csak le nem részegítette.
Ebéd után fel költ s le üle kártyázni,
El hidd, nem akarnék előtted hibázni,
Ha csak ezer sárgát vitt a manilia²
El tőlle egy órán, volt bakatélia.
Nálla minden héten nagy bálók voltanak,
A mellyekbe minden felől tódultanak;
Mikor csak száz személy ült le asztalához,
Még azt nem tartotta illőnek rangjához.
Az a farsang tegyen erről bizonytságot,
A mellybe vendéglett két száz Asszonyságot,
Még is azt mondotta: koldús lakodalom,
Ez a temérdek szép Uri sokadalom.
Mindennap a karján Dámák fityegtének,
Kik hozzá hijába egy szót se tettek,
A kiknek illendő frontot kellett tenni,
Magára egy köntöst kétszer kellett venni.
A hintót tartotta még csak taligának,
Ha abba nem drága *aszturkok* valának.

¹ Hümetteus vagy Hymetteus hegye.

² Manilia . játéknak neve a kártyán.

Egy szóval Timonnak minden arany-bánya
 Kintseit kebléből haszontalan hányta.
 Ugy nézi aranyim, mint a ki markába
 Tűz vagyon, és szórja mindenütt hiába.
 Hogy őt a pénz soha nem fogja állani:
 Azt neked előre meg tudom mondani.

Jupiter.

Ne kételkedj Plutus hozzája el menni,
 Már ezután sokkal okosabb fog lenni:
 A két ágú kapa adta azt eszére,
 Hogy szemesebb szemmel nézzen erszényére.
 Téged s kintseidet majd úgy be lakatol,
 Hogy sehová tőlle el nem szaladhatol.
 De ugyan mond meg jó Plute! honnan vagyon,
 Hogy panaszkodol mindig igen nagyon?
 Mikor a fősvénynek marka közé szorúlsz,
 Azon panaszkodol, hogy tsak majd meg nem fűlsz.
 Olyan igen szoros helyre rekesztetel,
 Csak a nap-fényre is ki nem eresztetel.
 Epesztet magadat a záros ládába,
 Noha a sok kints van körülted sorjába.
 Éjjel nappal mindig nyughatatlankodol,
 Szomjann majd megölnek, koplalsz, tzudarkodol,
 Mikor pedig annak akadsz a markába,
 A ki meg engedi, hogy járj szabadjába:
 Akkor is sápitasz, töröd a kezedet,
 Hogy nem olyan, a ki imádná kintsedet.

Plutus.

Ha ugyan már hozzá muszáj el kell menni,
 El megyek; ámbár ez tsak annyit fog tenni,
 Mintha a Danaus ötven leányával
 Viz-hordanék lyukas hordóba rostával.

Jupiter.

Ha úgy leszs, illendő képpen meg büntetem,
 A kulduló táskát a nyakába vetem.
 Csak te most a kintsből bőven vigy hozzája,
 Már továbbá nem kell haragudni rája.
 Aranyid előtte a földbe bujtassad,
 A hol leszs, a földet vele ott ásassad.
 Vezesd Merkurius Plutust hát sebessen,
 Timonhoz menjetek ingyen egyenessen.

III. SZIN.

VI. Fordulás.

A lakosok. Merkurius. Plutus. Szegénység.

Merkurius.

Hányad lábaidat utánnam szaporánn,
 Hogy el érkezhessünk Timonhoz jókoránn.

Plutus.

Megyek, jól láthatod, a mint csak mehetek,
 De futni te veled én nem érkezhetek.

VII. F o r d u l á s.

Plutus megállapodván.

Plutus.

A! mitsoda kapa-zörgés hallattatik?

Merkurius.

Látod, hogy a szegény Timon kinoztatik!
Két águ kapával a földet vagdalja,
A te füled annak a tsörgését hallja.

Plutus.

Hát a micsoda nagy sereg körülötte,
A melly minden felől őt bekerítette?

Merkurius.

Azok a VIRTUS-nak kedves vitézei,
A kiknek szüntelen dolgoznak kezei.
Elől az a czudar maga a szegénység,
Kinek társa lett sok parádés legénység;
A dolgozó *Munka* áll a háta mellett,
A ki sok napokat s éjjeket egygyé tett,
Hogy leg-is leg-alább annyit kereshetne,
A min a *szegénység* népe tengődhetne.
Ezek a *vitézség* hűséges szolgálói,
Azok a *Bőltsesség* okos katonái;
Az a száraz, a ki hátul ásitozik,
Az *Éhség*; e sereg mind annak dolgozik,
Ez a Generális! ennek a szavára,
E mindenik oszol kaszára, kapára.

Plutus.

Ha ennyid magával szokott Timon jární,
Ugy kevés kintset fog ládájába zární;
Én e sok embernek nem lészek hasznára,
Drága aranyimat nem vetem prédára.

Merkurius.

Meg kell ennek lenni, mert a parantsolja,
A kinek a szavát semmi nem gázolja.

Szegénység.

Merkurius! menni kihez szándékozol?

Merkurius.

Ehez a Timonhoz, kinél mulatozol.

Szegénység.

Talám még Plutus is oda jön te veled?

Merkurius.

Igen is! Te magad innen el tzepeled.

Szegénység.

Oh Te tsunya Plutus! pokol pozdorjája,
 Minden gonoszságnak tápláló dajkája!
 Arra méltatlannak itéllek tégedet,
 Hogy e jó Timonnál helyheztesd székedet.
 Mert minek utánna őtet el rontottad,
 Szegényt mindeneknek tárgyúl állítottad.
 Én hozzám akadott el alélt sorsában,
 Dámák helyett kapát adván a markábann.
 A rut heverésről munkára szoktattam,
 Szemből a déli álmod ki ugrattam.
 A te kezéd alatt volt mindég latsuha,
 De már én alattam nem olytátén puha;
 Nem nyújtózik délig a selyem párnába,
 Jókor fel kél, szegez nyelet kapájába.
 Ki megyen a kertbe, szüntelen dolgozik,
 Éltenek lehető módján gondolkozik;
 Nem kártyás, nem korhely, nem kurvás, egy szóval
 Nem gondol semmit a hiába valóval.
 Mert a Böltességnek le telepitettem,
 Megtompult elméjét megélesitettem.
 Már láttya, hogy azok voltak ártalmára,
 Azok szoritották szegényt a gubára.
 Életét a jóban foglalta egészszen,
 A rozsra már, mint volt, nintsen olyan készen.
 De mihelyt te lészel mellette, oda lész,
 Ismétlen a régi vétkeire leszz kész,
 Azért lépni hozzá közelebb ne merj már,
 Mert az a nagy sereg, látod, hogy közel vár.
 Csak egyet lépj Plutus! mindgyárt le fogatlak,
 Egy páltzával segbe jól meg dolgoztatlak.
 Nem az mindéig a szegénység munkája,
 Hogy kiket elrontott a Plutus sárgája,
 Ő nagy mesterséggel azokat tanítsa,
 Hogy ismét a gonosz Plutus el tsábítsa.

Mercurius.

Igy tetszik a dolog a nagy Jupiternek,
 Ma Timonnak lenni kell gazdag embernek.
 Azért oh Szegénység! ne is durtzáskodjál,
 Innen Timon mellől hamar vakarodjál.

Szegénység.

Ha Jupiter hagyja — én eltakarodom,
 És többé Timonnal már nem társalkodom,
 Ti Munka s Böltesség, utánnam jőjjetek,
 Sőt mind, kik itt vagytok, engem kövessetek;
 Rövid idő múlva Timon majd meg látja,
 A szegénység neki volt millyen baráttya.
 Mert mihelyt Plutussal öszszve barátokozik,
 Meg látjátok, egy gaz emberré változik.

Mercurius.

Látod-é? Timontól hogy mind el mentenek,
 Kik elébb téged úgy meg rettentetnek.
 Lépintsünk közelebb már mi most hozzája,
 Ruházzunk aranyos palástot reája.

IV. SZIN.

VIII. Fordulás.

A lakosok, Timon, Merkurius, Plutus.

Timon.

Talám Pluto hozott ide benneteket,
 Hogy késleltetnétek a jó embereket.
 De ha a földről egy követ fel ragadok,
 Meg látjátok, vele ti nektek mit adok.

Merkurius.

Timon ne merészelj hozzánk hajítani,
 Mert Istent, nem embert fogsz azzal bántani.
 Én vagyok a magas Istennek póstája,
 E pedig a kintses tárházak gazdája.
 Jupiter meghallá sok kiáltásodat,
 Megelégette már nyomorúságodat,
 Te hozzád mind ketten ő tőle küldettünk,
 Igen sok aranyat néked készítettünk;
 E két-ágú alatt nem fogsz kinlódani,
 Mert Plutus számodra kintset fog hordani.

Timon.

Lóduljatok innen, ne tsúfolódjatok,
 Mert még ma veletek ördögöt fogatok;
 Szinte úgy gyűlölöm én az Isteneket,
 Mint a háládatlan lelkű embereket;
 Kívált azt a vaksít ha meg kaparítom,
 Ezzel a kapával majd jól meg tanítom.

Plutus.

Annyi nintsen, ennek a mennyi kellene,
 Csak egy pertzet múlt el, hogy jól meg nem kene.
 Hadgyuk itt, még jobban meg nem tész bennünket,
 Erővel ne kössük reá a kintsünket.

Merkurius.

Csendesebben Timon, szüntesd haragodat,
 Imhol a sok arany, nyújtsad a markodat.
 Maga kínálkozik a szerencse néked,
 Még ma Aténében léssen első széked.
 A koldusságnál jobb sokkal az Uraság,
 Magadról magadnak le rázni bolondsága.

Timon.

Ha közelebb felém egy lépést sem téssen
 Lábatok, leg nagyobb szerentsém úgy léssen.
 Meg érem én holtig ezzel a kapával,
 Ne is kínálkozzon senki aranyával.
 Egy mákszem szükségem sints éppen reátok,
 Azért magatokat előlem hordjátok.

Merkurius.

Hát az emberségnek ez a regulája,
 Csak illy betsben van a Jupiter postája,

Oh Timon! nem marad már ez büntetlen,
Már magam is látom jól, hogy vagy eszetlen;
Mikor ellened csak emberek vétének,
Az Isteneknek is te állaszsz ellenek?

Timon.

Téged én Merkuri! mindig szerettelek,
Jupiternek mindgyárt utánna tettelek;
Köszönöm, hogy rólam ilyen igen nagyon
Nyomorult emberről most gondotok vagyon.
De azt az ördögöt éppen nem szeretem,
Azért magam előtt nem is szervedhetem.

Mercurius.

Miért nem akarod Plutust el szenyvedni?
Hiszen most jót akar véled tselekedni.

Timon.

Ugy de ő az oka hogy nyomorgattatom,
Hogy mindenek előtt szemétnék tartatom.
A hizelkedőket mind rám ingerlette,
Minden vagyonkámát rájuk fetsérlette.
Írigy embereket támasztot fejemre,
Kik görbe szemekkel néztek sok kintsemre.
Mídon minden felől a baj reám tódult,
Töllem reménytelen a huntzfut el lódult,
Soha éltében egy jóra sem tanított,
A mi roszzsz, szüntelen csak arra uszított.
De hogy a szegénység körme közé estem,
Az olta dolgozom, s már nem rest a testem.
Költségem nem megyen holmi peperére,
A *módi* Lelkemnek vagyon nagy terhére.
A parádé, pompa, többé nem kenyerem,
Egy szóval a roszzszra már nem forr az erem.
Nagyra nem vágy szívem, meg érem kevéssel,
Nem töltöm életemet részegeskedéssel.
Napról napra annyi ételt kapogatok,
A mennyitől lassan, lassan dolgozgatok,
Csak ollyat tselekszem, a mi tisztességes,
De ollyat soha nem, a mi nem szükséges.
Azért jó Merkuri! csak térj vissza tőlem,
Ezt a hitvány Plutust vezesd el előlem;
Hogy rajtam könyörült Jupiter, ditsérem,
Adja Játni nekem ezt az edgyet, kérem:
Hogy ordítson minden egész életébenn,
Mint a kinek féreg vagyon a fejében:
Éjjel nappal uj-uj kinokkal gyötressen,
Hogy soha a bajtól meg ne pihenhessen.

Mercurius.

Ah! de képtelenség illy dolgot kívánni,
Jupiter mindennel nem akar így bánni,
Sőt inkább fel lobbant haragod szüntessed,
Ollyan igen nagyon Plutust meg se vessed.

Plutus.

Szabad-e előtted magamat menteni?

Timon.

Szabad, ha két szóval meg tudod ejteni.

Plutus.

Hajdan a házadba sok kintset takartam,
 Boldogulásodat mindenbe akartam;
 A gyönyörűségek halmára tevélek,
 És mindéig tejbe vajba fűrösztélek.
 Én általam lettél híres nevezetes,
 Atenásban minden előtt ismeretes.
 Már hogy az irigyek, a sok hízelkedők,
 Aranyaid után voltak leselkedők,
 Miért tészel annak engemet okául?
 Magad tselekedtél inkább ostobául.
 Azt Timon tudhatod, hogy mindég a nagy Ur
 Mindenütt felette sok szemeket kiszur.
 Minden gazdagoknak vagynak irigyei,
 Kik az ő kintseknek mérges mirigyei;
 De az böltességnek az itt a munkája,
 Hogy ne árthasson az irigyek kaszája.
 A hol a két színűk látnak sok jószágot,
 Ottan mindgyárt kötnek színes barátságot;
 De a Jószágosnak kell lenni szemesnek,
 Egyébbként kintsei könnyen porban esnek.
 Ha tehát te néked ilyenek ártának,
 Köszönd azt az eszed ostobaságának.
 Így magad úztél-ki magadtól engemet,
 Mivel nem tudtad jól őrizni kintsemet.
 Engemet igazánn soha nem szeretted,
 Ilyen mezítelen tehát azért lettél.
 Egész életemben mindég bosszantottál,
 A két színűk lábok alá taszítottál.
 Most is a Jupiter parancsolattyára
 Hoztam igen sok pénzt tárházad számára.
 Én ugyan soha sem vágytam személlyedre,
 Mivel úgy néztél rám, mint ellenségedre.

Merkurius.

De már megváltozott egészen jól látod,
 Ez után te neked léssen jó barátod.

Timon.

Merkuri! én Plutust tehát be fogadom,
 Imhol a jobb kezem, fogd meg neked adom;
 De vajmi nagy nyögbe veted ma lábamat,
 Ha mindgyárt be töltöd arannyal házamat.
 Éjjel-nappal mindig csak azt kell strásálni,
 Nem lehet ott hagyni, ki jönni kapálni.

Merkurius.

Lesz Timon! lesz kevés alkalmatlanságod,
 Ha Plutussal léssen egész barátságod;
 De jó baj kinlódni a tele erszénnyel,
 Boldog a kinek van pénze egy szekrénnyel.
 Már én ti veletek tovább nem lehetek:
 Békével legyetek, öszve ne veszszetek!

V. SZIN.

IX. Fordulás.

Plutus ásatja Timonnal az aranyat.

Plutus.

Égi Kurir! Pallás szárnyas unokája
 Merkuri! hatalmas Istenek postája!
 Hol vagy a ki engem Timonhoz vezettél?
 S mind eddig nyájasonn velem beszélgettél?
 Ki ezt, hogy gazdaggá legyen reá vetted,
 S habzó indulatit le tsendesítetted,
 Talám a szikrázó tsillagok várába,
 Viszszament Jupiter fényes Udvarába?
 Ugy kell lenni, mert én szélnek a zugását
 Hallottam és sebes szárnyak tsattogását.
 Olyan szelet hajtott susztogó subája,
 Majd le hasadt mind a két fülem gombája!
 Ugy van-e, hogy elment Jupiter lokájja
 Timon?

Timon.

Beszélhetsz már neki mig meg halja.
 Én magam sem tudom, hova lett a kőbe,
 Olly hirtelen el tűnt az a levegőbe;
 Csak fel kantározta mind a két bokáját
 A fejébe tette tollas koronáját,
 Aranyos szárnyain fel emelte tagát,
 Azonnal sebessen útnak vette magát.
 Kérdeztem is: hová hordod az irhádát,
 Merkuri, itt ne hagyd valami ruhádát.
 Tartottam is mikor repült mint egy gólya
 A nyakamba vissza hull a bugyogója.
 De a kérdésemre még nem is pillantott,
 Előllem minden szó nélkül el illantott;
 Mert mint a nyúl tsak a hátulját mutatta.
 A látásomat is végre meg haladta.
 Már most hol van? hova lett én nem tudhatom,
 Itt nints! innen el ment, ez egyet mondhatom.

Plutus.

Jól van, nem is lesz már ő reá szükségem,
 Véghez viszem én itt a kötelességem;
 Nem lészen hiába nállad követtségem,
 Meg lásd, majd meg vetem minden mesterségem.
 Csak te meg ne szünjél a földet kapálni,
 A temérdek kincsre ugy fogsz rá találni,
 Én pedig azomba fére fogok állni,
 Majd meg fogok néked mesterség csinálni.
 A Tágus, a Ganges vizét meg szollitom,
 Onnét az aranyat mind ide inditom;

Timon.

Én hát ezt a kapát markomba szoritom,
 De váraozz addig mig jól ki tisztitom.

Plutus.

Már ne késedelmezz, láss hamar hozzája,
Szerentsés léssen ma a Timon kapája,
Mert az értz nemeknek a java sárgája
Azt tselekszem, hogy mind akadjon alája.

Timon.

De hogy kezdgyem ásni, meg se mutathatod
Hova jöjjön a kints, vak vagy, nem láthatod,
Ugyan szegény fejem hát hogy biztathatod,

Plutus.

Hát az én szavamat kétségsbe hozhatod?

Timon.

Ki tudja? — Hát ha tsak el bolonditottál,
Hiszem ilyen dolgot soha sem hallottál.

Plutus.

A hová én küldöm az arany tsak ott áll,
Kezdj ott gödröt ásni, a hol megállottál.

Timon.

E munka éppen nem rendivel fog esni
Virgával szokták az aranyat keresni¹

Plutus.

Hadj békét jó Timon nem kell itt virgázni
Én a pénz lelésben nem szoktam hibázni.

Timon.

De nékem a virga bizonyosabb volna
Mert a hol a kints van az oda hajolna.

Plutus.

Ej tsak arra kérelek hogy ne kötődj vélem
A mit meg ígértem már azt meg művelem.

Timon.

De jó Plutus gazda ha még tsak virgád sints
Ígérhetsz te de ugy bizonytalan a kints.
Már tsak annyi mint a, — még is meg próbálom
Parantsolatodra a földet áskálom.
Plute! ha pénz nem léssz, lesz disznó halálod

Plutus.

Csak ássad a földet, ne félj meg találod.

¹ Paskilizáltatik az a Magyaroknál nehaj Babonás virga vagy két ágú veszsző, mellyel az eszelősök szokták a pénzt keresni, melly végire mind két ágán egy nyomásu onat szoktak tenni, és tzőveket ütven rá teszik, s a mellyre hajol ott volna a kints. Nevettség.

Timon.

De az arany nekem sok legyen szertelen

Plutus.

Számát ki se tudom mondani hirtelen.

Timon.

Már hogy sok kintset adj Plute van rá okom
Mert látd érte miként izzad a homlokom.

Plutus.

Csak ássad ne kiméld magad a munkától
Mert a pénz nem szokott ki jönni magától.
Rá halgass; és mihelyt a kapa meg tsendül
Az arany alatta azonnal meg pendül.

Timon.

Már eleget ástam; alább mit keresek?
Mindjárt itten lesznek az Antipódesek.
Már a kerek földet majd által-lyukasztom
Még is az erőmet hiába fogyasztom.

Közli: MOLNÁR JÁNOS.
